

## INTERNET AND LITERATURE TEACHING

## ИНТЕРНЕТОТ И НАСТАВАТА ПО КНИЖЕВНОСТ

**Marina DANILOVSKA<sup>1</sup>**

<sup>1\*</sup> Department of Macedonian Language and Literature, Faculty of Philology, University of Tetova

\*Corresponding author e-mail: marina.danilovska@unite.edu.mk

### Abstract

In this paper we will address of the usage of the internet on the Macedonian language and literature classes in elementary and high school. The usage of the new technologies is creates the opportunity to shape teaching units in a more contemporary and creative way. The application of ICT to literature encourages students' desire to read, but also helps in the understanding of the literary work, its attitudes and ideas, but it also helps in developing classroom discussion, interaction, and exchange of views among students, and also easier and more efficient learning of new content. Literacy units designed with the help of the internet tools stimulate students' motivation while the student is active during the lesson, researching, discovering and concluding what actually is the purpose of modern teaching.

**Keywords:** *internet, teaching, student, teacher, literature*

### Апстракт

Во овој труд ќе се осврнеме на употребата на интернетот на часовите по македонски јазик и литература во основното и во средното образование. Користењето на информатичката технологија создава можност за креирање на наставните единици на еден посовремен и покреативен начин, а нејзината примена на часовите по книжевност ја поттикнува желбата за читање кај учениците, но помага и за развивање на меѓусебна дискусија во класот, интеракција, размена на мислења меѓу учениците, но и за полесно и поефикасно совладување на новите содржини. Наставните единици по книжевност коишто се осмислени и дизајнирани со помош на интернет-алатките ја поттикнуваат мотивацијата кај учениците, а ученикот е активен во текот на часот, тој истражува, открива и заклучува што всушност е и целта на современата настава.

**Клучни зборови:** *интернет, настава, ученик, наставник, книжевност*

Во овој труд ќе се осврнеме на употребата на ИКТ на часовите по македонски јазик и литература во основното и во средното образование. Примената на информатичката технологија на часовите по литература отвора можности за креирање на наставните единици на еден посовремен и покреативен начин, а воедно помага и за полесно и поефикасно совладување на новите содржини, за зголемување на интеракцијата меѓу учениците и за поттикнување на желбата за читање кај нив. Неодминлив е податокот дека денес учениците имаат повеќе можности за полесен и побрз пристап до информации, па затоа се наметнува и потребата наставникот да биде во чекор со новите технологии, бидејќи тој е оној кој развива позитивен став кон учењето кај своите ученици, но и оној кој ги насочува правилно да ги одбираат и да ги селектираат добиените информации.

На часовите кои се осмислени со вклучување на ИКТ, потребно е наставникот претходно да го осмисли текот на часот и да ги испланира активностите кои ќе ги применува. Наставните единици од областа литература коишто се осмислени и дизајнирани со помош на интернет-алатките (како што е користењето на Веб 2.0) ја поттикнуваат мотивацијата кај учениците, нивната љубопитност и креативност, и тоа во текот на часот, но и по завршувањето на часот преку зададените самостојни активности. Димова ќе посочи дека: За да се применат методите и принципите што ги преферира современата истражувачка настава, потребно е наставникот да биде подготвен, што ќе рече компетентен за насочување на учениците кон самостојни активности, како идеал за осамостојување на ученикот во наставниот процес (Димова, 2007: 51). На вака организирани часови, ученикот активно истражува, открива, заклучува и креира, а стекнатите знаења се трајни.

На часовите по литература можат да се користат Веб 2.0<sup>68</sup> алатките кои се бесплатни и и ја олеснуваат меѓусебната комуникација меѓу учениците и наставникот. „Она што го карактеризира Веб 2.0 е следново:

- корисниците можат да користат апликации преку својот веб-прелистувач,
- корисниците се тие на кои податоците им припаѓаат и кои имаат контрола врз нив,
- структурата на веб ги поттикнува корисниците да учествуваат во креирање веб-содржини или апликации,
- унапредени графички опкружувања во однос на т.н Веб 1.0“ (Ѓорѓевиќ, 2020: 256)

Според тоа за каква потреба ги употребуваме, Веб 2.0 алатките<sup>69</sup> можеме да ги користиме за: **изработка на презентации** (Prezi<sup>70</sup>, Animoto<sup>71</sup>, Vimeo<sup>72</sup>); за **снимање звуци и музика** (Speak Pire<sup>73</sup>, Audacity<sup>74</sup>, Jamendo<sup>75</sup>), за **изработување постери** (Glogster<sup>76</sup>, Posterini<sup>77</sup>, BigHugeLabs<sup>78</sup>, Photovisi<sup>79</sup>), за **креирање мисловни мапи** (Bubbl.us<sup>80</sup>,

<sup>68</sup> Петар Лукачиќ во својот труд „Примената на Веб 2.0 во наставата по историја“ го цитира Дражен Јурман, кој вели: „Кога би се обиделе накратко да ги објасниме Веб 2.0, најдобриот опис би бил дека се работи за веб нова генерација каде што веб се третира како платформа која на корисниците им овозможува интерактивност, едноставно следење, но и соработка и креирање содржини.“ (Лукачиќ, 2000: 205) Во учебникот по Информатика за I година на средното образование се посочува дека „под терминот Веб 2.0 се мисли на развој на веб по 2000 година, кога дошло до промени во начинот на користење на веб. Основните карактеристики на Веб 2.0 се отвореност, слобода и колективна интелигенција. Веб 2.0 од една страна е социјален елемент кој на корисниците им овозможува социјализација преку мрежата, од друга страна е финансиски елемент кој со понудените сервис дава простор за пропаганда и проучување на навики на потрошувачите, т.е. заработка.“ (Ѓорѓевиќ, 2020: 256)

<sup>69</sup> Во текстот ќе посочиме само неколку веб-алатки кои можат да се користат на часовите по литература. Видете повеќе на: Web 2.0 Tools ([http://www.ict.mic.ul.ie/web\\_2\\_0\\_tools.html](http://www.ict.mic.ul.ie/web_2_0_tools.html))

<sup>70</sup> <https://prezi.com>

<sup>71</sup> <https://animoto.com>

<sup>72</sup> <https://vimeo.com>

<sup>73</sup> <https://speakpipe.com>

<sup>74</sup> <https://sourceforge.net/projects/audacity/>

<sup>75</sup> <https://www.jamendo.com/?language=en>

<sup>76</sup> <https://edu.glogster.com/glog/web-20-tools/28oobs7cpt6>

<sup>77</sup> <https://www.posterini.com/>

<sup>78</sup> <https://bighugelabs.com/>

<sup>79</sup> <https://www.photovisi.com/>

<sup>80</sup> <https://bubbl.us/>

Mindmeister<sup>81</sup>, Mind Maps<sup>82</sup>, Cadoo<sup>83</sup>), за **снимање видео материјали** (WeVideo<sup>84</sup>, Pixton<sup>85</sup>, Jaycut<sup>86</sup>, Animoto<sup>87</sup>, Masher<sup>88</sup>, DotSub<sup>89</sup>), за **изработка на блогови** (Edublogs<sup>90</sup>), за **видео-конференции** (Zoom, Skype, Hangouts), за **креирање на визуелна приказна со користење на фотографии, видео материјал и музика** (Vuvox<sup>91</sup>), за **креативно пишување** (Boom Writer (Writing Motivator)<sup>92</sup>, Inklewriter<sup>93</sup>, Folding Story<sup>94</sup>), но и за користење на **е-книги** (пр. е-библиотека на македонски јазик, Книготека Македоника<sup>95</sup>) и **е-учебници**. Во Македонија, Министерството за информатичко општество, во 2010 година, ги постави сите учебници за основно и за средно образование достапни во форма на е-учебници на порталот e-ucebnici.mk.<sup>96</sup>

Исто така, на часовите по литература интернет-алатките можеме да ги користиме и за:

- **Когнитивно учење** кога учениците учат преку набљудување, а новите содржини ги усвојуваат со решавање на зададените задачи (може да се употребува креирање мисловни мапи, или создавање аудио и видео содржини и сл.).
- **За креирање на мрежа** во којашто наставниците ги вклучуваат учениците и споделуваат материјали со нив. Всушност, со употребата на технологијата учењето го прават подостапно. Такви се: Edmodo (<https://new.edmodo.com/>), Twiducate (<https://www.livelingua.com/twiducate/>), Microsoft Teams (<https://www.microsoft.com/en-us/>), Google Meet (<https://apps.google.com/meet/>) и др.
- **За поттикнување на креативноста** (наставниците, но и учениците креираат игри, квизови и други образовни активности). Попознати се: ABCya (<https://www.abcya.com/>), Gnowledge (<https://www.gnowledge.com/>), Hot Potatoes (<https://hotpot.uvic.ca/>). Последната веб-страница претставува збир од 6 апликации со кои наставниците изготвуваат квизови. Апликациите се: JCloze, JCross, JMatch, JMix, JQuiz и The Masher. Но, можат да се користат и други алатки за изработка на квизови, како: Quizlet (<https://quizlet.com/>) и JotForm (<https://www.jotform.com/>), или пак алатката за изработка на брошури LetterPop (<http://letterpop.com/>). Со помош на овие апликации наставникот може да внесе забава во усвојувањето и во повторувањето на наставните содржини.

---

<sup>81</sup> <https://www.mindmeister.com/>

<sup>82</sup> <https://www.mindmaps.app/>

<sup>83</sup> <https://cacoo.com/diagrams/Au2LAXxZMkK7vCA3/3D2C1>

<sup>84</sup> <https://sites.google.com/a/eastholmesschools.org/what-you-need-to-know-about-web-2-0/video-and-podcasting/wevideo>

<sup>85</sup> <https://www.pixton.com/>

<sup>86</sup> <http://www6.jaycut.com/>

<sup>87</sup> <https://animoto.com/>,

<sup>88</sup> <https://www.masher.com/>).

<sup>89</sup> <https://dotsub.com/>,

<sup>90</sup> <https://edublogs.org/>

<sup>91</sup> <http://vuvox.posterous.com/>

<sup>92</sup> <https://boomwriter.com/>

<sup>93</sup> <https://www.inklestudios.com/inklewriter/>

<sup>94</sup> <http://foldingstory.com/>

<sup>95</sup> <http://www.makedonika.mk/>

<sup>96</sup> Види повеќе во: *Национална стратегија. Стратегија за развој на е-содржини 2010-2015*, Министерство за информатичко општество, Скопје, јули 2010, стр.11

Во „Стратегија за развој на е-содржини 2010-2015“ во издание на Министерството за информатичко општество се посочува дека „од технички аспект, е-содржините може да се состојат од следните категории на елементи:

- презентации,
- интерактивни презентации,
- анимации,
- симулации,
- видео записи,
- аудио записи,
- дијаграми,
- мапи и
- текстови“<sup>97</sup>

Внесувањето на современата технологија на часот не е лесно, но, сепак, ваквата училишница претставува креативна средина за учење, се внесува свежина на часовите, тие се поинтересни за учениците. Поради тоа се определуваме во трудот да наведеме неколку примери за користење на интернет-алатките на часовите по литература. На часот по предметот Македонски јазик и литература во I година средно гимназиско образование, можеме да користиме изработка на мисловна мапа за повторување за литературни родови<sup>98</sup>. Учениците се делат во групи (бројот на ученици во група зависи од бројот на ученици во паралелката) и добиваат задача да изготват мисловна мапа за поделбата на литературата на литературни родови и литературни видови. Воедно на мапите можат да внесуваат и цртежи, илустрации, во зависност од нивната креативност.

Исто така, преку примената на информациската технологија во наставата, наставникот ги поттикнува учениците да учат да креираат, да подготвуваат презентации (Power Point, Prezi, Glogster, Slideshare и сл), со цел да се оспособат кон барање на потребни материјали и кон развивање на креативноста. Употребата на овие алатки се применува и при изработката на проектните задачи кога учениците истражуваат на однапред дадена тема. Како краен продукт на проектот може да биде: изработка на флаер, новинарски текст, краток филм, креирање веб-сајт или блог и др.

За илустрација ќе ја наведеме обработката на „Малиот принц“<sup>99</sup> од Антоан де Сент Егзипери, задолжителна лектира во IX одделение во основно образование. Учениците се делат во две групи, секоја група добива задолженија. Првата група треба да изработи краток филм, а втората да направи новинарски текст за промоцијата на филмот. Првата група добива задача и да најде соодветни илустрации и одредени цитати од романот, а втората група треба да истражи за популарноста на книгата „Малиот принц“ и за филмската

---

<sup>97</sup> *Национална стратегија. Стратегија за развој на е-содржини 2010-2015*. Министерство за информатичко општество, јули 2010 г., стр.7

<sup>98</sup> *Наставна програма за македонски јазик и литература за I година*, Програма за реформирано гимназиско образование, МОН, БРО, Скопје, 2001, (на: [https://www.bro.gov.mk/wp-content/uploads/2018/02/Nastavna\\_programa-Makedonski\\_jazik\\_i\\_literatura-I\\_GO-mkd.pdf](https://www.bro.gov.mk/wp-content/uploads/2018/02/Nastavna_programa-Makedonski_jazik_i_literatura-I_GO-mkd.pdf)), стр.11

<sup>99</sup> *Список со лектури од второ до деветто одделение на македонски јазик* (<https://www.bro.gov.mk/wp-content/uploads/2019/03/Список-со-лектури-од-второ-до-деветто-одделение-мкд.pdf>), стр.4

адаптација на ова книжевно остварување. Во текот на истражувањето учениците активно соработуваат, развиваат чувство за одговорност, флексибилност и колективност. Здравковски ќе посочи: „За успешно решение на каков и да е проблем пред сè треба знаење и умевање, но и творечко мислење. Тоа ги поттикнува и обединува сите умствени заложби: заклучувањето, памтењето, воопштувањето, систематизирањето, мечтаењето, анализирањето, синтетизирањето, индуктивноста, дедуктивноста итн. Затоа вистинската настава, нова и современа, треба да се темели врз творечкото мислење на учениците...“ (Здравковски, 1994: 344)

Воедно, на часовите за обработка на литературно дело наставникот може да го користи и филмот, особено кога се обработуваат литературните дела коишто послужиле за снимање филмови (пр. „Мери Попинс“<sup>100</sup> од Памела Линдон Траверс, изборна лектира во V одделение), или, пак, може да користи телевизиски емисии, телевизиски-драми, но и фотографии, предмети и сл. Наставникот користејќи го методот на дебатирање го поставува проблемот во училницата, а учениците дебатираат и изнаоѓаат одредени решенија. „При создавањето на проблемската ситуација неприфатливото тврдење не треба да се негира, туку да му се овозможи на ученикот да ги изнесе своите аргументи.

Треба да се најде вистинскиот одговор, со што се ангажира творечкото мислење на другите ученици. На тој начин тие доаѓаат до вистината на литературното дело. Меѓутоа, наставникот треба да е подготвен да ги води и да ги насочува учениците кон решавање на литературниот проблем.“ (Здравковски, 1994: 348-349) На овие часови може да се примени и текст-методот. Учениците запишуваат податоци за филмот, го оценуваат филмот, ги опишуваат јунаците, но и своите размислувања, чувства и сл.

Да заклучиме дека новите методички системи подразбираат активна улога на ученикот во текот на часот, тој е мотивиран за самостојно истражување, а наставникот не е единствениот извор на знаење. Современата настава ја афирмира интерактивноста, развојот на комуникативните способности и критичкото мислење, и ја развива креативноста, а при употребата на информациската технологија важно е содржините и информациите да се точни, јасни и разбирливи, и да одговараат на возраста на учениците. Наставникот треба да настојува да создаде позитивна средина за учење, да го придобие вниманието на учениците, и да изгради позитивен однос наставник-ученик.

## Референци

### - азбучен редослед

- [1]. Димова, В. (2007). *Литературното дело и реципиентот*, Скопје: Македонска реч.
- [2]. Ѓорѓевиќ, Д. (2020). *Информатика за I година на средното образование (гимназиско, средно стручно и уметничко)*. Скопје: Арс Ламина ([https://www.e-ucebnici.mon.gov.mk/pdf/Informatika\\_I\\_MAK\\_comp\\_2020.pdf](https://www.e-ucebnici.mon.gov.mk/pdf/Informatika_I_MAK_comp_2020.pdf)) Пристапено на: 15.1.2021 г.)
- [3]. Здравковски, Ц. (1994). *Драмата во наставата*. Скопје: Просветно дело.
- [4]. Јуинг, Р., Лори, Т., Хигс, Ц. (2016). *Наставата и комуникацијата*. Тетово: Arbëria Design.
- [5]. *Наставна програма за македонски јазик и литература за I година*, Програма за реформирано гимназиско образование, МОН, БРО, Скопје, 2001, (на: [https://www.bro.gov.mk/wp-content/uploads/2018/02/Nastavna\\_programa-Makedonski\\_jazik\\_i\\_literatura-I\\_GO-mkd.pdf](https://www.bro.gov.mk/wp-content/uploads/2018/02/Nastavna_programa-Makedonski_jazik_i_literatura-I_GO-mkd.pdf)) Пристапено на: 27.2.2021 г.)
- [6]. *Национална стратегија. Стратегија за развој на е-содржини 2010-2015*. Министерство за информатичко општество, Скопје, јули 2010 г.

<sup>100</sup> Список со лектури од второ до деветто одделение на македонски јазик (<https://www.bro.gov.mk/wp-content/uploads/2019/03/Список-со-лектури-од-второ-до-деветто-одделение-мкд.pdf>), стр. 2

[7]. *Список со лектури од второ до деветто одделение на македонски јазик* (<https://www.bro.gov.mk/wp-content/uploads/2019/03/Список-со-лектури-од-второ-до-деветто-одделение-мкд.pdf>) Пристапено на: 27.2.2021 г.)

[8]. Торнбери, С. (2017). *Техники за управување со училишта*. Скопје: Арс Ламина.

- **абecedен редослед**

[1]. Auld, G., Holkner, B., Fernando, A., Henderson, M., Romeo, G., Russell, G., et al. (2008). *Exemplar schools using innovative learning technologies*. Paper presented at the Australian Computers in Education Conference, Canberra, Australia ([file:///C:/Users/USER/Downloads/Exemplar\\_Schools\\_Using\\_Innovative\\_Learning\\_Technol.pdf](file:///C:/Users/USER/Downloads/Exemplar_Schools_Using_Innovative_Learning_Technol.pdf)) Пристапено на: 1.3.2021 г.)

[2]. Beale, V. (2010). *Theaching Literature Online in the 21st Century*. Birmingham: The University of Alabama at Birmingham (<https://www.proquest.com/docview/848936863>) Пристапено на: 1.3.2021 г.)

[3]. Becta (2007). *Harnessing technology review 2007: Progress and impact of technology in education*. ([https://dera.ioe.ac.uk/1425/7/becta\\_2007\\_htreview\\_report\\_Redacted.pdf](https://dera.ioe.ac.uk/1425/7/becta_2007_htreview_report_Redacted.pdf)) Пристапено на: 1.3.2021 г.)

[4]. Lukačić, P. (2008). *Primjena Web 2.0 servisa u nastavi povijesti*. ([file:///C:/Users/USER/Downloads/PUN12\\_05\\_Lukacic.pdf](file:///C:/Users/USER/Downloads/PUN12_05_Lukacic.pdf)) Пристапено на: 1.3.2021 г.)

[5]. Starkey, V. (2011). *Evaluating learning in the 21st century: a digital age learning matrix*. Technology, Pedagogy and Education, 20(1), 19-39 (<file:///C:/Users/USER/Downloads/StarkeyDigitalAgeLearningMatrix.pdf>) Пристапено на: 1.3.2021 г.)

[6]. *Web 2.0 Tools* ([http://www.ict.mic.ul.ie/web\\_2\\_0\\_tools.html](http://www.ict.mic.ul.ie/web_2_0_tools.html)) Пристапено на: 1.3.2021 г.)